

ZAVINÁČE A PIŠKOTY 2.

* Spinnst du – něm. předeš, bláznís

LUCIE GRAMELOVÁ & MONIKA MATTASOVÁ

& VY

O co tady jde

Dva roky od prvního dílu *Zavináčů a piškot* utekly jako voda a my jsme tu opět s tím nejlepším z Jazykového koutku. A na co se můžete těšit ve dvojce? Najdete tu nejen víc jazykových zajímavostí, překvapivých etymologií a neotřelých frazeologismů, ale také se nám podařilo téměř zdvojnásobit počet uváděných jazyků. Úplnou novinkou pak jsou jazykové kvízy, které prověří váš odhad v cizích jazycích a na závěr i znalost češtiny.

Budeme rádi, když vám náš zápisník poslouží skutečně jako zápisník a o jazykové zajímavosti z vašeho pera se s námi podělíte na sociálních sítích s hashtagem **#zavinaceapiskoty**.

Přejeme vám co nejvíc radosti z cizích jazyků!

Lucka a Monika, autorky

1. ZMĚŇTE PRÁCI

Uvažujete o změně zaměstnání? Jazyky nabízejí spoustu inspirace!
V **Dánsku** se můžete stát například pomocníkem na majáku
(*fyrassistent*), v **Albánii** zase prodejcem pražených kaštanů

(*gështenjapjekës*) a v **Turecku** prodejcem jatýrek
(*ciğerci*). **Italština** zná povolání
buttadentro „vhoď dovnitř“
a *buttafuori* „vyhoď ven“,

— jejich role v nočním klubu je zřejmá. Mnohem
atraktivnějším italským povoláním je ale benátský
gondolero – ten, kdo vesluje na gondole.

Kterému povolání byste dali přednost vy?

- fyrassistent*
- gështenjapjekës*
- gondolero*

2.

Víno s kolou

Pijete někdy víno s kolou? **Česky** se tomuhle nápoji říká houba, dvojboj, mičuda nebo polejvák. Vznikl pravděpodobně ve **Španělsku**, kde se nazývá *calimocho* (z baskického *kalimotxo*). *Calimocho* se používá i v angličtině, němčině a dalších jazycích, ale kromě oficiálního názvu najdeme všude pestrou škálu slangových výrazů. Třeba v **Německu** se setkáte s názvy *kalte Muschi*, *Korea*, *Mussolini* nebo *Bambule*. Ve Francii se nápoji říká *bicicleta* nebo *coucaratcha*, což odkazuje ke španělskému *cucaracha* „šváb“. **Dánština** tentokrát nebyla zrovna kreativní, nápoji říká prostě *vinicola*. A v zemích bývalé Jugoslávie je to od Chorvatska až po Makedonii prostě *bambus*.

3. NĚMECKÁ DÁLNIČNÍ SÍŤ

Rozvinutá dálniční síť s sebou přinesla také nová slova a nebyla by to němčina, aby nešlo především o složeniny. Běžným jevem je v Německu *Autobahnkapelle* nebo *Autobahnkirche*, tedy „dálniční kaple“ a „dálniční kostel“. Mimochodem, v Německu jich najdeme více než čtyřicet. Ale zpátky ke složeninám! *Falschfahrer* je člověk, který najede na dálnici v opačném směru. V Německu je to průměrně 2200 případů ročně. Složením *Gurt „pás“* a *Muffel „bručoun“* vznikl *Gurtmuffel* – tedy ten, kdo jezdí nepřipoutaný.

Blechlawine neboli „lavina plechu“ vystihuje pomalu se sunoucí kolony.

4.

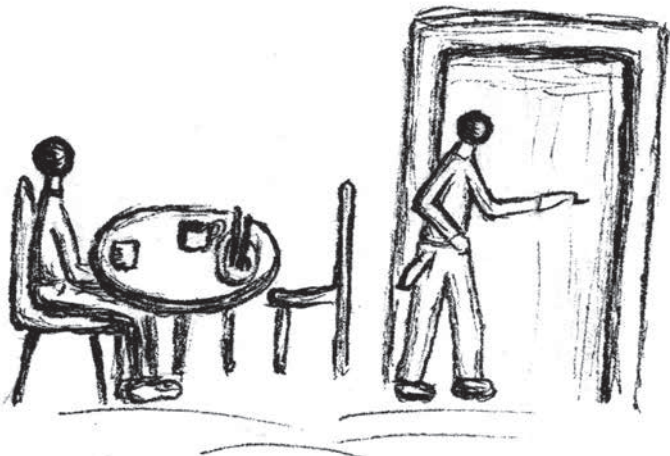
PRACHY!

My jsme ve vatě, **Španělé** jsou dobře podšití (*estar forrado*) a **Švédi**, kteří snadno vydělávají peníze, zase krájí zlato kapesním nožem (*att skära guld med täljkniv*). Český výraz „majlant“ pak pochází z německého názvu pro italské město Milán, tedy Mailand. Čeští vojáci sloužící v rakousko-uherské armádě byli údajně bohatstvím města natolik ohromeni, že se Milán stal synonymem velkého obnosu peněz. Tam, kde to Čechy stojí majlant, platí jiné národy často částí těla: v **angličtině** *it cost me an arm and a leg* „stálo mě to ruku a nohu“ nebo ve **španělštině** *me costó un riñón* „stálo mě to ledvinu“ nebo *me costó un ojo de la cara* „stálo mě to oko v obličeji“.

S. NE VŽDY SE ZADÁŘÍ

Občas ale peněz není nazbyt, a tak tu máme například **německé** slovo *Zechpreller* pro toho, kdo odchází bez zaplacení. **Italský** *piottaro* při sobě nosívá jen malou hotovost, a často mu tak peníze chybí. **Francouzský** *seigneur-terrasse* zase dlouho vysedává v kavárnách jen se skromnou objednávkou a **portugalský** *pesamenteiro* navštěvuje pohřby hlavně kvůli občerstvení.

6. Má angličtina rody?

Na první pohled ne, na druhý už ano. Objevíme je teprve tehdy, když chceme o něčem mluvit ve **třetí osobě**. Učebnicovým příkladem jsou **lodě, motorky a auta**. Všechny tyto dopravní prostředky velice často vystupují jako *she*. O Titanicu i Mayflower tak mluvíme v angličtině jako o ní. Naopak zvířata jsou trochu překvapivě převážně

rodu středního: Podívej

na tu kočičku! Ta je

ale krásná! se

anglicky řekne

Look at the cat.

It's beautiful! Pokud se

však jedná o vašeho domácího

mazlíčka, použijete *he* nebo *she*.

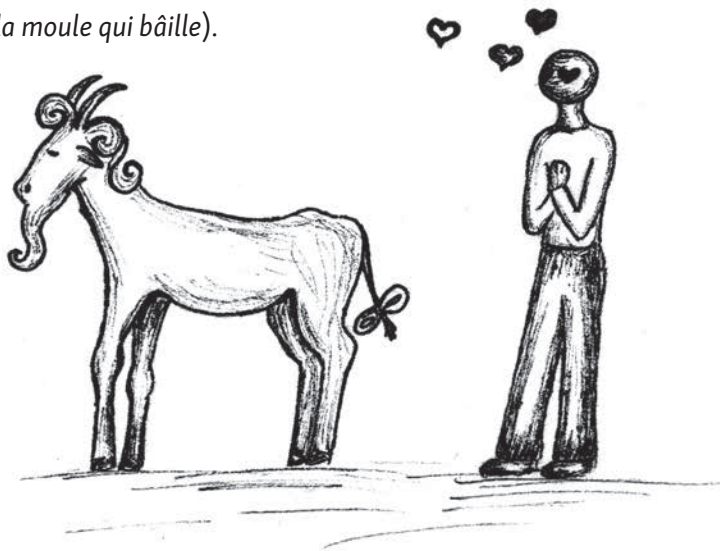
7. Jazyk podsvětí

Amsterdamu se někdy přezdívá *Mokum*. Slovo pochází z jidiš a znamená „město“ nebo „místo“. Do **nizozemštiny** se dostalo z bargoens (čti barchúns), tedy z jazyka podsvětí, jímž kromě kriminálníků mluvili také tuláci, podomní obchodníci nebo světští a který obsahuje mnoho dalších výrazů z **jidiš**. Označení *Mokum* se běžně používalo v řadě toponym na území Německa a Nizozemska. Původně se dokonce rozlišoval *groot Mokum* „velký Mokum“ – Amsterdam a *klein Mokum* „malý Mokum“ – Rotterdam.

8. LECHTIVÍ FRANCOUZI

Kde jinde hledat vynalézavé a kreativní frazeologismy týkající se **sexu** než ve francouzštině? Ať už je to výraz *voir la feuille à l'envers* „vidět list zespoda“ neboli milovat se v přírodě nebo třeba *un petit cinque-à-sept* „malá od pěti do sedmi“ pro rychlovku mezi prací a návratem k manželce. Plešounek s rolákem (*un petit chauve à col roulé*), tak to je francouzský slangový výraz pro mužské přirození. Ten, kdo běhá za každou sukni, je zamilovaný do načesané kozy (*amoureux d'une chèvre coiffée*) a velmi vzrušená žena má zase zívající mušli (*avoir la moule qui bâille*).

9.

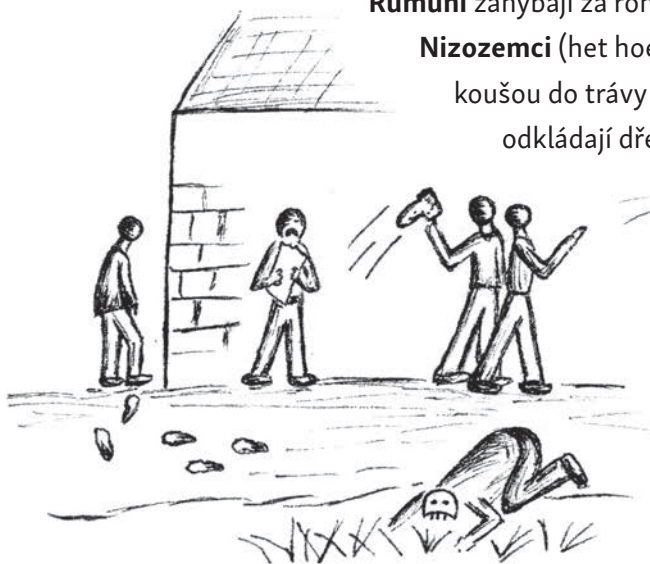
Lechtiví nejen Francouzi

Dá rozum, že poetické výrazy z této oblasti nenajdeme jen ve francouzštině. **Italština** zná například *andare in camporella* „jet na venkov“ neboli milovat se v autě na odlehlém místě, v **polštině** zase můžeme silnou přitažlivost vyjádřit pomocí idiomu *czuć do kogoś miętę* „cítit k někomu mátu“. A koneckonců i **nizozemské** *voor het zingen de kerk uit* „před zpíváním z kostela ven“, které označuje přerušovaný pohlavní styk, lze s trochou fantazie považovat za celkem poetický frazeologismus.

10. ZAKLEPAT DACKORAMA

Rumuni zahýbají za roh (*a da colțul*), stejně jako **Nizozemci** (het hoekje omgaan). **Němci** zase koušou do trávy (*ins Gras beißen*) a **Dánové** odkládají dřeváky (*at stille træskoene*).

Lotyšů

odkládají lžiči
(*nolikt karoti*),

Francouzi polykají svůj
rodný list (*avalent son
bulletin de naissance*)
a **Angličtani** kopou
do kyblíku (*kick
the bucket*).

Kvíz č. 1

Poznáte, v jakém jazyce je citát „Být, či nebýt, toť otázka?“

1. Ser o no ser, aquesta és la qüestió.
 2. Olmak ya da olmamak, işte bütün mesele bu.
 3. A fi sau a nu fi, asta-i întrebarea.
 4. Būt vai nebūt, tāds ir jautājums.
 5. Të jesh apo të mos jesh, kjo është çështja.
 6. Ollako vai eikö, siinä pulma.
 7. Fir ze sinn, oder net ze sinn, dat ass d'Fro.
 8. Menjadi atau tidak menjadi, itulah pertanyaannya.
 9. Te zijn of niet te zijn, dat is de vraag.
 10. Bo'lish yoki bo'lmaslik, bu savol.
- a. rumunština
 - b. nizozemština
 - c. albánština
 - d. uzbečtina
 - e. katalánština
 - f. lotyština
 - g. indonéština
 - h. lucemburština
 - i. finština
 - j. turečtina
-